

ترویج کشاورزی شهری

دکتر علیرضا پورسعید

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام

دکتر ثریا پورجاوید

دکتر سهیلا پورجاوید

نشر علمی و دانشگاهی دانشگاه آزاد اسلامی

انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام

۱۴۰۰

سرشناسه پورسعید، علیرضا، ۱۳۵۳-
عنوان و نام پدیدآور ترویج و آموزش کشاورزی شهری/ مولفان: علیرضا پورسعید، ثریا پورجاوید، سهیلا پورجاوید.
مشخصات نشر ایلام: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ایلام، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری ۲۲۹ ص.
شابک ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۶۳۴۸-۳
وضعیت فهرست‌نویسی فیبا
یادداشت کتابنامه.
موضوع کشاورزی شهری
Urban Agriculture
توسعه پایدار شهری
Sustainable Urban Development
شناسه افزوده پورجاوید، ثریا، ۱۳۵۷-
پورجاوید، سهیلا، ۱۳۵۸-
دانشگاه آزاد اسلامی. نشر علمی و دانشگاهی
Islamic Azad University Scientific and Academic Publishing
دانشگاه آزاد اسلامی. واحد ایلام
Islamic Azad University, Ilam Branch
رده‌بندی کنگره ۵/۴۹۴
رده‌بندی دیویی ۶۳۰/۹۱۷۳۲
شماره کتابشناسی ملی ۷۶۳۴۸۷۵

ترویج کشاورزی شهری

نویسندگان: دکتر علیرضا پورسعید - دکتر ثریا پورجاوید -

دکتر سهیلا پورجاوید

ویراستار: دکتر رویا اشراقی سامانی

چاپ اول: ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۶۳۴۸-۳

قیمت: ۵۰۰۰۰ تومان

تهران، خیابان حافظ، روبه‌روی تالار بورس،

ساختمان فرهنگستان، طبقه سوم شرقی

تلفن: ۶۶۳۴۸۰۲۱

همه حقوق این اثر برای

نشر علمی و دانشگاهی دانشگاه آزاد اسلامی

محفوظ است.

سخن ناشر

دیرگاهی است که ایرانیان به درستی و رواء، به پیشینه علمی، فرهنگی و تمدنی خویش می‌بالند؛ سابقه‌ای درخشان که در میان مردمان جهان کمتر مشابه و همتایی دارد. تاریخ پرفرازونشیب ایران روایتگر روزگاری است که تندباد مصائب بی‌وقفه بر پیکر خاک مقدس این کهن‌بوم تازیانه می‌زد، اما دلیرمردان و سیرزنان این خاک از پایمردی و پایداری در مسیر تحقق آرمان‌های تمدنی و فرهنگی اسلام و ایران دست نکشیدند و با نیروی فکر و اندیشه در راه تکامل و ترقی ایران اسلامی گام برداشتند. گاه شداید روزگار از پایشان می‌انداخت، اما دگر بار یا خود به همت و ثبات رأی برمی‌خاستند یا بیرق فرهنگ و تمدن اسلام و ایران را به تالی خویش می‌سپردند.

تلاش‌ها و جان‌فشانی‌ها سرانجام در تحقق آرمان بلند ایرانیان، یعنی استقلال و آزادی، در برقراری نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران به‌بار نشست و آغازی شد بر راهی که ایرانیان به پیشوایی ائمه معصوم^(علیهم‌السلام) و هدایت عالمانه بنیان‌گذار نظام مقدس جمهوری اسلامی، حضرت امام خمینی^(ره)، و رهبر معظم انقلاب اسلامی، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای^(دامت‌الله)، در احیای تمدن بزرگ اسلامی ایران در پیش گرفتند.

از همان آغازین سال‌های برقراری نظام جمهوری اسلامی در ایران، تدبیر و تلاش به‌منظور تحقق بخشی از اهداف علمی و فرهنگی انقلاب برعهده دانشگاه نوپای آزاد اسلامی قرار گرفت و اکنون پس از گذشت بیش از چهار دهه، جامعه علمی کشور هم‌چنان از برکات خدمات این دانشگاه، به عنوان بزرگترین دانشگاه حضوری جهان، بهره‌مند است.

بخشی از خدمات علمی دانشگاه آزاد اسلامی در حوزه نشر علمی و دانشگاهی بوده است و به جرئت می‌توان گفت سابقه ثبت‌شده دانشگاه آزاد اسلامی در نشر علمی و دانشگاهی، در منظر جهانی هم، کم‌نظیر و حیرت‌آور است. چاپ و نشر کتاب در دانشگاه آزاد اسلامی از همان بدو تأسیس این دانشگاه با مشارکت فعال و پویای واحدهای دانشگاهی و با هدف پاسخگویی به نیاز علمی استادان و دانشجویان دانشگاه آغاز شد و در سال ۱۳۶۸، چاپخانه‌ای نیز به منظور چاپ آثار گسترده دانشگاه افتتاح گردید.

هم‌اکنون، نشر علمی و دانشگاهی دانشگاه آزاد اسلامی با چاپ و انتشار بیش از ۱۰ هزار عنوان کتاب علمی و دانشگاهی و تنوع موضوعی بسیار گسترده و بی‌نظیر و دارا بودن بیش از ۵۰ ناشر فعال دارای پروانه نشر از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی یکی از بزرگ‌ترین و فعال‌ترین ناشران دانشگاهی کشور است و انتشار بیش از ۵۰۰ عنوان کتاب جدید در سال گواه این مطلب است.

امید است آنچه به قلم توانمند دانشمندان و اندیشه‌ورزان دانشگاه آزاد اسلامی فراهم آمده و به کوشش نشر علمی و دانشگاهی این دانشگاه به پیشگاه و منظر فخیم و فرهیخته ایرانیان تقدیم می‌شود گامی مؤثر باشد در توسعه علمی، فناوریانه و فرهنگی کشور، و سببی باشد برای تقویت هویت ملی، اعتماد به نفس علمی، و هم‌اکنون بیشتر برای ادامه راه پیشینیان در پیشرفت دانش و فرهنگ، و احیای تمدن بزرگ شایسته ایرانیان، و نیز آشنایی مردمان دیگر نقاط جهان با ذخایر عظیم دانش که در ایران اسلامی تولید و عرضه می‌گردد.

مجموعه نشر علمی و دانشگاهی دانشگاه آزاد اسلامی صمیمانه چشم دارد که این کار سترگ مورد پذیرش جامعه علمی ایران و جهان قرار گیرد و خوانندگان خادمان خود در این مجموعه را از نقد عالمانه و نیز دعای خیر بی‌نصیب نگذارند.

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار.....
۹	فصل اول: مبانی ترویج کشاورزی.....
۹	زمینه سازی برای تعریف ترویج کشاورزی.....
۹	تعریف ترویج کشاورزی.....
۱۰	بانک جهانی.....
۱۰	فانو.....
۱۰	دکتر شهبازی.....
۱۱	دکتر ماوندر.....
۱۱	دکتر لی گنز.....
۱۱	دکتر کرمی.....
۱۱	تعریف ترویج کشاورزی در برخی از کشورها.....
۱۲	هلند.....
۱۲	انگلیس.....
۱۲	آمریکا.....
۱۲	اندونزی.....
۱۲	فرانسه.....
۱۲	اسپانیا.....
۱۲	آلمان.....

۱۳	اتریش
۱۳	ماهیت ترویج
۱۳	وظایف ترویج
۱۴	فلسفه ترویج
۱۴	اصول ترویج کشاورزی
۱۵	اهداف ترویج کشاورزی
۱۶	هدف‌های اساسی
۱۶	هدف‌های کلی
۱۶	هدف‌های عملیاتی
۱۷	تاریخچه ترویج کشاورزی در جهان
۱۸	تاریخچه ترویج کشاورزی در ایران
۱۹	آموزش و توسعه
۲۳	فصل دوم: شهرنشینی و توسعه پایدار شهری
۲۴	توسعه
۲۹	توسعه پایدار
۳۳	توسعه پایدار و محیط زیست
۳۵	مفاهیم و متغیرهای درونی توسعه پایدار
۳۷	مؤلفه‌های توسعه پایدار
۳۹	عواملان توسعه پایدار
۴۰	سازمان‌های بین‌المللی
۴۰	سازمان‌های غیردولتی
۴۰	اصول توسعه پایدار
۴۲	توسعه پایدار شهری
۴۵	مفاهیم و متغیرهای بیرونی توسعه پایدار شهری
۴۸	مبانی توسعه پایدار شهری
۴۸	ملاحظات دستیابی به توسعه پایدار شهری
۴۸	ملاحظات اقتصادی
۴۹	ملاحظات زیست محیطی

۵۰	ملاحظات کالبدی
۵۲	ملاحظات اجتماعی
۵۵	شهرسازی با تأکید بر رویکرد انسان‌گرایانه
۵۹	شاخص‌های مناسب برای ارزیابی توسعه پایدار شهری
۵۹	نگرش بوم‌شناسانه
۵۹	نگرش اقتصادی - اجتماعی
۶۰	پایداری بیرونی شهرها
۶۲	پایداری درونی شهرها
۶۳	مفهوم شبکه
۶۵	مفهوم خود
۶۸	نقش و اهمیت فضای سبز شهری در توسعه پایدار شهری
۷۴	کارکردهای فضای سبز
۷۹	فصل سوم: مبانی کشاورزی شهری
۸۱	تعریف کشاورزی شهری
۸۲	تاریخچه کشاورزی شهری
۸۳	شهرنشینی، مدرنیزه شدن و کشاورزی شهری
۸۵	سیاست‌های اتخاذ شده در زمینه کشاورزی شهری در دهه‌های ۱۹۶۰ تا ۱۹۹۰
۸۶	مزایای کشاورزی شهری در دوره‌های مختلف تاریخ
۸۷	کشاورزی روستایی و کشاورزی شهری
۹۰	مزایای کشاورزی شهری نسبت به کشاورزی روستایی
۹۱	رابطه کشاورزی شهری و توسعه شهری پایدار
۹۳	زیرساخت‌ها و ملزومات کشاورزی شهری
۱۰۱	فصل چهارم: انواع کشاورزی شهری
۱۰۱	تقسیم‌بندی کشاورزی شهری بر اساس محل
۱۰۶	تقسیم‌بندی کشاورزی شهری بر اساس مقیاس
۱۰۷	تقسیم‌بندی کشاورزی شهری بر اساس هدف
۱۰۹	کشاورزی شهری از بعد اقتصادی
۱۰۹	کشاورزی شهری از بعد بازار مصرف محصولات تولیدی
۱۱۰	کشاورزی شهری از بعد کنشگران و مشارکت‌کنندگان

۱۱۱	فصل پنجم: محصولات تولیدی در کشاورزی شهری
۱۱۱	باغبانی
۱۱۲	آبزی پروری
۱۱۲	آبکشت
۱۱۳	دامپروری
۱۱۳	جنگل داری شهری
۱۱۷	جنگل زراعی شهری
۱۱۸	گیاهان دارویی
۱۱۹	نکات مهم در پرورش گیاهان دارویی در شهرها
۱۲۱	انتخاب گونه‌های گیاهان دارویی
۱۲۱	گل و گیاهان زینتی
۱۲۲	تولید محصولات غیر غذایی و محصولات بافرآوری اندک
۱۲۳	فصل ششم: مزایا و کارکردهای کشاورزی شهری
۱۲۳	کارکردهای کشاورزی شهری
۱۲۳	کارکردهای اجتماعی کشاورزی شهری
۱۲۵	کارکردهای زیست محیطی کشاورزی شهری
۱۳۲	کارکردهای اقتصادی کشاورزی شهری
۱۳۷	مزایای کشاورزی شهری
۱۳۷	۱- مدیریت شهری کارآمد
۱۳۸	۲- مدیریت زباله‌های شهری
۱۴۱	۳- مدیریت منابع آب
۱۴۲	۴- حفاظت از منابع آب و خاک
۱۴۳	۵- کاهش بلایای طبیعی
۱۴۴	۶- امداد رسانی در بحران‌های اقتصادی، اجتماعی و طبیعی
۱۴۵	۷- مزایای بهداشتی و درمانی کشاورزی شهری
۱۵۹	فصل هفتم: ملاحظات زیست محیطی و بهداشتی کشاورزی شهری
۱۵۹	آلودگی ناشی از کودها و مواد آلی
۱۶۰	آلودگی منابع آب و خاک
۱۶۰	آلودگی محصولات کشاورزی به عوامل بیماری‌زا

پیشگفتار

خوشبختانه امروزه کوچکترین شک و تردیدی درباره اهمیت ترویج کشاورزی در رشد و توسعه بخش کشاورزی وجود ندارد و تمامی سیاست‌گذاران، تصمیم‌گیران، مدیران و صاحب‌نظران بر بازدهی ترویج کشاورزی از جنبه‌های مختلف واقفند. ترویج کشاورزی همانند سایر علوم با چالش‌هایی در قرن بیست و یکم روبروست که ناشی از تغییرات مستمر محیط اجتماعی و طبیعی است. از جمله این چالش‌ها می‌توان به کشاورزی شهری اشاره کرد. بر این اساس، ترویج کشاورزی از نظر اهداف، ساختار و کارکرد دچار تحولات زیادی شده است. در حالی که برای سال‌های متمادی، اساسی‌ترین هدف ترویج، انتقال فناوری‌های نوین به جامعه روستایی به شمار می‌رفت، امروزه هدف‌های جدیدی نظیر توانمندسازی و ترویج کشاورزی شهری به آن افزوده شده است. از این‌رو آشنایی کارشناسان، مروجان و دانشجویان کشاورزی بویژه ترویج و آموزش کشاورزی با کشاورزی شهری ضرورت دارد. در این راستا کتاب حاضر با عنوان "ترویج کشاورزی شهری" با هدف آشناسازی مدیران، مروجان و دانشجویان با مفهوم ترویج کشاورزی شهری، تدوین شده است. این کتاب مشتمل بر ۹ فصل ظاهراً مستقل و در معنی مرتبط و بهم پیوسته می‌باشد.

در فصل اول، اطلاعات جامعی پیرامون ترویج کشاورزی از نظر تعریف فلسفه، اصول، اهداف و تاریخچه ارائه می‌گردد. در فصل دوم نیز شهرنشینی و توسعه پایدار شهری از طریق پرداختن به موضوعاتی چون توسعه، توسعه پایدار، توسعه پایدار شهری، نقش و اهمیت فضای سبز شهری در توسعه پایدار شهری و کارکردهای فضای سبز، مورد واکاوی قرار می‌گیرد. در فصل سوم نیز مبانی کشاورزی شهری، تاریخچه‌ی پیدایش و مزایا و مباحث مرتبط با آن ارائه می‌گردد.